

صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران

معاونت سیاسی

اداره پژوهش های سیاسی

مطالبات مردم و جامعه پزشکی از رئیس جمهور آینده در حوزه سلامت

فرآورده های خبری و تولیدات پژوهشی در بخش های زیر قابل دسترس است:

– وب سایت خبرگزاری صدا و سیما (سرویس پژوهش) <http://www.iribnews.ir>

پژوهشگر: مریم بیگ پور

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۲	.....*	نکات برجسته
۲	.....*	مقدمه
۳	.....*	توجه به ۶ حیطه اساسی برای حل مشکلات حوزه سلامت از سوی رئیس جمهور
۳	.....*	مهم ترین مطالبات جامعه پزشکی و مردم در حوزه سلامت از رئیس جمهور آینده
۶	.....*	مهم ترین مطالبات جامعه پزشکی
۷	.....*	کلام آخر

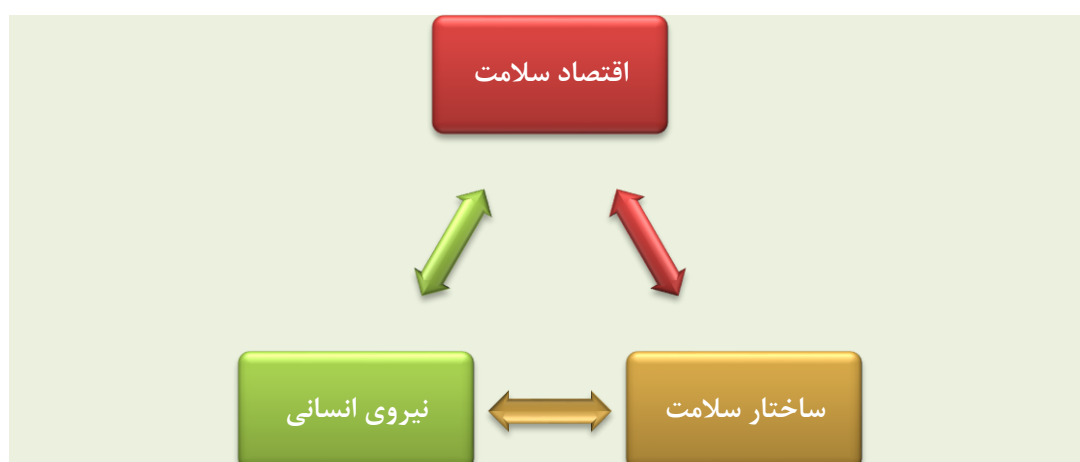

* نکات برجسته

- ❖ دقت بالا در انتخاب وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
- ❖ اصلاح حاکمیت نظام سلامت
- ❖ ایجاد منابع پایدار و انجام اصلاحات اساسی در نظام پرداخت و تامین مالی نظام سلامت
- ❖ تشکیل «کمیته مقابله با عوارض روانی کرونا»
- ❖ اجرای صحیح برنامه پزشک خانواده و نظام ارجاع
- ❖ درمان عارضه دو شغله بودن پزشکان
- ❖ اجرای پرونده الکترونیک سلامت
- ❖ افزایش نظارت بر حوزه سلامت
- ❖ تقویت و بهسازی زیرساخت‌های حوزه بهداشت و درمان

* مقدمه

سلامت و امنیت، دو اصل مهم برای هر کشوری است و در همه کشورهای دنیا، یکی از مهم‌ترین بحث‌های نامزدهای ریاست‌جمهوری، اعلام برنامه‌هایشان در حوزه سلامت است. منظور از سلامت، فقط مراقبت‌های بهداشتی و درمانی نیست، بلکه لازم است سلامت به عنوان محور توسعه متوازن و اولویت اصلی در قلب سایر سیاست‌گذاری‌های عمومی در سراسر کشور قرار گیرد. مفهوم سلامت در همه سیاست‌ها، برای تصمیم‌گیری در تمام شئون اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، امنیتی، صنعتی کشاورزی و ... ضرورتی انکار ناپذیر است که التزام مسئولان تصمیم‌ساز کشور، به ویژه رئیس‌جمهور، به این اصل اساسی، برای ایجاد جامعه‌ای مطلوب، ضروری است.^۱ نظام سلامت در هر جامعه و از جمله ایران بر سه رکن اساسی استوار است:^۲

۱. «سلامت» اولویت اصلی رئیس‌جمهور آتی باشد، ایسنا، ۰۰/۳/۱۱

۲. بررسی اولویت‌های حوزه سلامت در دولت سیزدهم، "تعارض منافع" پاشنه آشیل نظام سلامت کشور، خبرگزاری تسنیم، ۰۰/۳/۱۹

ما برای سلامت یک مثلثی را در نظر می‌گیریم که حکمرانی خوب، می‌تواند این سه ضلع را به طور جدی ساماندهی کند. یک ضلع از این مثلث، اقتصاد سلامت است. برای این که بتوان خدمات باکیفیتی به مردم ارائه کرد، باید بیمه قوی در اختیار باشد و سهم سلامت از تولید ناخالص داخلی افزایش یابد. همه اینها با رشد اقتصادی محقق می‌شود. ضلع دوم این مثلث، اجرا و تعریف ساختار مناسب در بحث سلامت است و ضلع سوم هم نیروی انسانی است. قوانین و مقرراتی که برای این حوزه در نظر گرفته شده، نباید موجب فرسودگی و خستگی کادر درمان شود.^۱

*** لزوم توجه رئیس جمهور به ۶ حیطة اساسی برای حل مشکلات حوزه سلامت**

نظام سلامت ما در سالیان پیش رو، به ویژه پس از بحران همه‌گیری کووید-۱۹ با مشکلات مزمن قابل توجهی رو به رو خواهد بود، که فقدان توجه راهبردی به آنها می‌تواند پیامدهای ناخوشایند فراوانی برای سلامت و توسعه کشور داشته باشد. در آستانه انتخابات ریاست جمهوری، از رئیس جمهور محترم آینده انتظار می‌رود با توجه به تعریف همه‌جانبه سلامت و با باور راسخ به نقش سلامت در اقتصاد پویا و توسعه همه‌جانبه کشور، حداقل در شش حیطة زیر، اهتمام اساسی به کار گیرد و تحقق این موارد را از وزیر بهداشت مطالبه کند:^۲

شناخت دقیق و کامل از جایگاه بنیادین سلامت در شکوفایی اقتصادی کشور

پوشش همگانی سلامت به عنوان اولویت اصلی نظام سلامت

استقرار حاکمیت مطلوب در نظام سلامت

پیشگیری و مبارزه با تعارض منافع، افزایش شفافیت و پاسخگویی در تولید نظام سلامت

ایجاد منابع مالی پایدار، نظام پرداخت کارآمد و بسته خدمات درخور و فقرزدا برای همه ایرانیان

توجه به ویژگی‌های مورد نظر در انتخاب وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

*** مهم‌ترین مطالبات جامعه پزشکی و مردم در حوزه سلامت از رئیس‌جمهور آینده**

۱- دقت بالا در انتخاب وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

نحوه انتخاب و ویژگی‌های شخصی وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، مقوله‌ای بسیار اساسی است. لازم است در انتخاب وزیر بهداشت به فقدان تعارض منافع، توان درک و تشریح اهمیت موضوعات، اولویت‌دهی به سلامت عمومی به جای تمرکز بر درمان، قدرت مقابله با سوء مصرف خدمات سلامت، اعتقاد به بهره‌گیری از پژوهش‌ها در تصمیم‌سازی، اهتمام به جلب مشارکت جامعه و مشارکت عمومی مردم در سیاستگذاری سلامت، تشریک مساعی با صاحب‌نظران و متخصصان توانمند از رشته‌های مختلف، توان مشارکت بین بخشی با سایر نهادهای کشور، آگاهی از سیاست‌ها و برنامه‌ها

^۱ . مطالبات جامعه پزشکی و مردم در حوزه سلامت از رئیس‌جمهور آینده، شفقنا زندگی، ۰۰/۳/۶

^۲ . «سلامت» اولویت اصلی رییس‌جمهور آتی باشد، ایسنا، ۰۰/۳/۱۱

و مسائل بین‌المللی و استفاده از ظرفیت آنها در بهبود سلامت مردم، سیاستمدار بودن، داشتن تفکر سیستمی و برقراری ارتباط سازنده، بر اساس منافع متقابل با سایر کشورها از طریق دیپلماسی فعال سلامت، توجه جدی نمود.^۱

۲- اصلاح حاکمیت نظام سلامت

حاکمیت خوب، دیر زمانی است پاشنه آشیل خدمت رسانی به مردم و نیل به توسعه همه جانبه سلامت در کشور بوده است. ضروری است ابعاد پنج‌گانه حاکمیت، شامل: مشارکت معنادار، شفافیت، استفاده از شواهد برای تصمیم‌سازی، پاسخگویی و مسئولیت‌پذیری، مورد توجه تصمیم‌سازان نظام سلامت قرار گیرد و اصلاح حاکمیت نظام سلامت با تولید وزارت بهداشت، با جدیت از سوی رئیس‌جمهور مطالبه شود. به طور خاص لازم است به تقویت نقش مهم، اساسی و حاکمیتی شورای عالی سلامت و امنیت غذایی در تحقق مشارکت بین بخشی اشاره و از رئیس‌جمهور محترم درخواست کرد که به عنوان رئیس این شورا، با استفاده حداکثری از ظرفیت کم نظیر آن، به تحقق سلامت در همه سیاست‌ها و همکاری بین بخشی، با هدف بهبود سلامت شهروندان توجه ویژه داشته باشد.^۲

۳- ایجاد منابع پایدار و انجام اصلاحات اساسی در تامین مالی نظام سلامت

منابع مالی ناپایدار، نظام پرداخت گران و بسته خدمات آسیب‌رسان، منجر به کاهش کیفیت و حتی کمیت خدمات سلامت، فقیر شدن مردم و کاهش انگیزه منابع انسانی نظام سلامت می‌شود. از رئیس‌جمهور محترم انتظار می‌رود با توجه به جایگاه بنیادین سلامت در توسعه همه جانبه کشور و اهمیت ویژه آن در شرایط پس از بحران کووید-۱۹، از وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی بخواهد نسبت به ایجاد منابع پایدار و انجام اصلاحات اساسی در نظام پرداخت و تامین مالی نظام سلامت، اهتمام جدی ورزد.

استفاده مناسب از متخصصان گوناگون (به ویژه در حوزه‌های اقتصاد، علوم اجتماعی، علوم سیاسی، سیاستگذاری و مدیریت سلامت) و ایجاد سازوکار موثر و کارا با هدف نهادینه‌سازی استفاده از شواهد در وزارت بهداشت و نظارت بر تصمیم‌سازی مبتنی بر شواهد در وزارت متبوع، از جمله انتظارات اصلی از رئیس‌جمهور آینده است.^۳

۴- مهار کرونا و واکسیناسیون عمومی

یکی از بخش‌هایی که مستقیماً با سلامت ارتباط دارد، موضوع کرونا و لزوم کنترل این بیماری در کوتاه‌ترین زمان در کشور است. بخش دوم مطالبات از رئیس‌جمهور آینده که غیر مستقیم به حوزه سلامت ارتباط دارد، ساماندهی مشکلات اقتصادی، مسئله تبادل ارز، تحریم‌ها و مسائل مرتبط به آن و حمایت از تولید است. زیرا اگر به این موضوع توجه نشود، برای تهیه و تولید واکسن و تامین تجهیزات دچار مشکل خواهیم شد.^۴

همه‌گیری کرونا در ایران، تاکنون چهار پیک داشته و پیش‌بینی‌ها حکایت از وقوع پیک‌های متعدد دیگری در آینده دارد. بنابراین اولویت برای جامعه پزشکی و مردم باید در حوزه قطع زنجیره شیوع با واکسیناسیون عمومی باشد. بنابراین یکی از مهم‌ترین برنامه‌های رئیس‌جمهور آینده باید تامین واکسن و ایمن کردن جمعیت باشد. این مسئله در کنار افزایش امکانات و کیفیت خدمات درمانی، مانند تجهیز بیمارستان‌ها و تامین تخت‌های بستری و دستگاه‌های اکسیژن‌ساز و ... و حمایت از کادر درمان بسیار ضروری است.^۵

۱. همان

۲. اصلاحات نظام سلامت چرا؟ و چگونه؟، sid، ۱۳۸۹،

۳. «سلامت» اولویت اصلی رییس‌جمهور آتی باشد، ایسنا، ۰۰/۳/۱۱

۴. مطالبات جامعه پزشکی و مردم در حوزه سلامت از رئیس‌جمهور آینده، شفقنا زندگی، ۰۰/۳/۱۶

۵. واکسن کرونا، مهم‌ترین مطالبه از رئیس‌جمهور دولت آینده، اصلاحات پرس، ۰۰/۳/۱۱

۵- تشکیل کمیته مقابله با عوارض روانی کرونا

در دوران پسا کرونا نرخ اختلالات روانی و آسیب‌های اجتماعی به طور قطع افزایش پیدا کرده و وضعیت روانی در دوران پسا کرونا از شرایط فعلی نیز بدتر می‌شود چراکه فشارها کمتر شده و مردم متوجه خلاءهای خود می‌شوند و سلامت روان در آن زمان مسئله اصلی کشور خواهد شد. متأسفانه در حال حاضر مسئله سلامت روان کشور متولی ندارد و این در حالی است که انجام اقداماتی نظیر تهیه پیوست‌های سلامت روان، غربالگری و یا افزایش تاب‌آوری سلامت روان همگی نیازمند یک متولی است تا مسئولیت کمیته مقابله با عوارض روانی کرونا را برعهده گیرد. مردم در شرایط کنونی به دلیل حمایت نکردن بیمه‌ها و تعرفه‌های بالا نمی‌توانند از خدمات روانشناسی و مشاوره استفاده کنند. حدود سه سال است به رغم اعلام تعرفه‌های خدمات روانشناسی و مشاوره به هیئت دولت، این تعرفه‌ها ابلاغ نشده و از جمله اقدامات دولت بعدی باید ابلاغ این تعرفه‌ها باشد. همچنین در حال حاضر افرادی "روانشناس نما"، بی‌مسئولیت و حتی تحصیل نکرده در این حوزه خود را تحت عناوین مختلف در فضای مجازی معرفی کرده به مردم خدمات روانشناسی ارائه می‌دهند. از این رو لازم است دولت سیزدهم برنامه مشخصی برای فضای مجازی هم داشته باشد. علاوه بر اینها، قرنطینه بر روی رشد اجتماعی، شناختی، هیجانی و رفتاری نوجوانان اثر گذاشته و این توقف رشد، مشکلاتی را در آینده برایشان ایجاد می‌کند. از این رو اهمیت دارد رییس جمهور برنامه مدون و دقیقی برای آموزش، پرورش و سلامت روان دانش آموزان داشته باشد.^۱

۶- اجرای صحیح برنامه پزشک خانواده و نظام ارجاع

نظام مراقبت‌های سلامت به دلیل عدم اعتقاد تغییر آفرین تصمیم‌سازان به پزشک خانواده و نظام ارجاع، گران و ناکارآمد شده است. از رئیس جمهور انتظار می‌رود بر اساس اسناد بالا دستی شامل سیاست‌های کلان سلامت ابلاغی مقام معظم رهبری، قانون اساسی و تجربیات موفق سایر کشورها، نسبت به ایجاد نظام پوشش همگانی سلامت، در قالب طرح نوین و اصلاح شده تحول سلامت، با التزام به برنامه پزشک خانواده و نظام ارجاع اهتمام ورزد و مقدمات این مهم از جمله نظام سلامت الکترونیک و اصلاحات نظام پرداخت را به عنوان یکی از اولویت‌های اساسی نظام سلامت مورد توجه قرار دهد. در این راستا لازم است گسترش هدفمند و مرحله‌ای شبکه مراقبت‌های اولیه بهداشتی، که از دستاوردهای اصلی نظام سلامت در طی چهار دهه گذشته به شمار می‌رود، در ایجاد سنگ بنای پایدار پوشش همگانی سلامت، به رسمیت شناخته شود.^۲

۷- درمان عارضه تعارض منافع پزشکان و سیاستگذاران سلامت در بخش دولتی و خصوصی

پزشکی که سیاستگذار حوزه سلامت است و در بخش خصوصی نیز مشغول ارائه خدمت است دچار تعارض منافع می‌شود به این معنا که وقتی یک نفر در بخش خصوصی منافی دارد، ذهنش معطوف به منافع مادی آن بخش می‌شود و منافع عمومی را در نظر نمی‌گیرد. وقتی یک سیاستگذار در وزارت بهداشت در بخش خصوصی نیز منافی داشته باشد، نظام سلامت را نیز مانند بخش خصوصی مدیریت می‌کند و نگاه سودآوری به عرصه سلامت خواهد داشت. این نگاه به بخش دولتی ضربه می‌زند زیرا بخش دولتی نباید هدف کسب سود را دنبال کند. ما حتی به جایی رسیدیم که در نظام سلامت به دنبال این هستیم که بیمارستان‌ها به سود دهی برسند در حالی که هیچ کجای دنیا کشورها به فکر سود دهی بیمارستان‌ها نیستند. این مسئله موجب اختلاف کیفیت ارائه خدمات می‌شود به نحوی که همیشه تعدادی از بیماران از بخش دولتی به بخش خصوصی فرستاده می‌شوند. از دلایل این اتفاق پزشکان دو شغله هستند.^۳

۱. درخواست از دولت سیزدهم برای توجه به سلامت روان مردم/ هشدار در خصوص آسیب‌های اجتماعی کشور، ایسنا، ۰۰/۳/۱۳

۲. همان

۳. «سلامت» اولویت اصلی رئیس جمهور آتی باشد، ایسنا، ۰۰/۳/۱۱

۸- اجرای پرونده الکترونیک سلامت

قرار بود بر اساس قانون برنامه توسعه پنجم و ششم پرونده الکترونیک سلامت از سوی وزارت بهداشت اجرا شود اما آنقدر این کار انجام نشده است که بیمه‌ها مجبور شدند خودشان نسخ الکترونیک را اجرایی کنند تا هزینه‌هایشان کاهش یابد. اولین مزیتی که پرونده الکترونیک سلامت دارد این است که تقاضای القایی و آسیب‌های دو شغله بودن پزشکان که پیش از این نیز گفته شد کاهش می‌یابد.

پرونده الکترونیک سلامت باید به صورت یکپارچه اجرا شود یکی از مشکلات این است که سامانه‌های مختلفی برای سلامت الکترونیک در وزارت بهداشت تعریف شده است برای مثال سامانه بهداشت "سیب" است، سامانه درمان "سپاس" و سامانه مربوط به ردیابی، رهگیری و کنترل اصالت دارو "تی تک" است. این سامانه‌ها به یکدیگر متصل نیستند یعنی به دلیل یکپارچه نبودن سامانه‌ها ما متوجه نمی‌شویم که کدام پزشک چقدر دارو تجویز می‌کند و کدام پزشک انگیزه دارد که یک داروی خاص تجاری را تجویز کند. پرونده الکترونیک سلامت موجب می‌شود ردپای ارائه دهندگان خدمات سلامت مانند پزشک در این سامانه به طور کامل رصد شود.^۱

۹- افزایش نظارت بر حوزه سلامت

باید هزینه کرد در نظام سلامت شفاف شود و به سمت افزایش نظارت در نظام سلامت برویم. زیرا یکی از مشکلات ما در نظام سلامت، نبود نظارت و نبود قابلیت پیگیری هزینه‌هاست!^۲

۱۰- تقویت و بهسازی زیرساخت‌های حوزه بهداشت و درمان

تقویت و بهسازی زیرساخت‌های حوزه بهداشت و درمان در سطح کشور یک ضرورت مهم است و نوسازی بافت فضاهای درمانی و احداث دانشکده‌های مرتبط با حوزه پزشکی از مطالبات مردم است.^۳

مهم ترین مطالبات جامعه پزشکی از رئیس جمهور آینده

اختصاص بودجه کافی به بخش سلامت در زمان بندی اعلام شده
حل مشکلات مربوط به تعرفه ها و سرانه ها
حل مشکلات مربوط به بیمه ها، بیمارستانها و پزشکان
عدالت در پرداخت ها
تعمیق و کارآمد شدن بیمه های درمانی
از بین رفتن روابط مالی بین پزشک و بیمار
منضبط شدن نظام ارجاع
توزیع متناسب پزشک در سطح کشور
حل مشکلات جامعه پرستاری
تبدیل وضعیت کادر بهداشت و درمان شرکتی

۱. بررسی اولویت‌های حوزه سلامت در دولت سیزدهم، "تعارض منافع" پاشنه آشیل نظام سلامت کشور، خبرگزاری تسنیم، ۰۳/۱۹/۲۰

۲. همان

۳. ضرورت توجه ویژه به مطالبات به حق کادر پزشکی و مدافعان حوزه سلامت، خبرگزاری خانه ملت، ۹۹/۶/۲

۴. برای رئیس‌جمهور آینده | کدام مطالبات مردم در حوزه بهداشت و درمان در دولت روحانی حل نشده باقی ماند؟، خبرگزاری فارس، ۰۳/۱۹/۲۰

کلام آخر

سلامت به مفهوم سلامت کامل جسمی، روانی، اجتماعی (و معنوی) و نه فقط فقدان بیماری، مهمترین رکن توسعه همه جانبه در تمامی کشورها، از جمله در جمهوری اسلامی ایران است که به عنوان اساس ایجاد جامعه مطلوب انسانی مطابق با قانون اساسی، اسناد بالا دستی، تجربه‌های جهانی و انتظارات مردم، تعریف شده است. نظام سلامت جمهوری اسلامی ایران در طی بیش از چهار دهه پس از انقلاب، دستاوردهای بسیار خوبی در زمینه ارتقای شاخص‌های سلامت مانند امید به زندگی در میان زنان و مردان ایرانی، کاهش مرگ و میر، عدالت در دسترسی به خدمات سلامت، تربیت و آموزش فراهم آورندگان گوناگون خدمات سلامت، گسترش پژوهش، دسترسی به فرآورده‌های دارویی، فناوری و ثروت آفرینی داشته است. متأسفانه به رغم وجود اسناد بالادستی و آگاهی به جایگاه والای سلامت در نیل به توسعه همه جانبه و تحقق عدالت اجتماعی، در طی سالیان گذشته، سلامت به طور جدی از اولویت‌های اصلی دولت‌های مختلف نبوده است.

همواره در زمان بودجه بندی، به این مشکل اشاره می‌شود که باید منابع مالی نظام سلامت پایدار باشد، در حالی که اجرای طرح‌ها در حوزه سلامت همواره ناپایدار بوده است یعنی سیاستگذاران با اجرای طرح‌های ناپایدار و غیرمنسجم، به دنبال منابع مالی پایدار هستند در حالی که شفافیت، نظارت و کارایی در نظام سلامت وجود ندارد! برای مثال طرح تحول سلامت به صورت ناپایدار برنامه‌ریزی و اجرا شد. گفته شد که پرداخت از جیب کاهش خواهد یافت، اما بعد از اجرای طرح تحول سلامت، پرداخت از جیب بیشتر شد که علت آن، افزایش شدید تعرفه‌ها، ضعف نظارت، افزایش تقاضای القایی و پرداخت از جیب بود که این ضعف نظارت نیز ناشی از نبود پرونده الکترونیک سلامت بوده است.^۱

قطعاً یک وزیر بهداشت توانمند، می‌تواند مشارکت معنادار بین ساختارها و نهادهای غیر دولتی ایجاد و با استفاده مطلوب از ظرفیت‌های بخش غیردولتی اعم از خصوصی، خیریه و جامعه مدنی برای هدایت و تصمیم‌سازی سلامت و جذب منابع لازم از بودجه کشور به سوی وزارت بهداشت مبادرت ورزد.

^۱ . بررسی اولویت‌های حوزه سلامت در دولت سیزدهم، "تعارض منافع" پاشنه آشیل نظام سلامت کشور، خبرگزاری تسنیم، ۰۰/۳/۱۹